

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Модернізація промислових підприємств України відноситься до числа найбільш актуальних і разом з тим масштабних заходів, які стосуються широкого кола юридичних осіб, громадян, органів управління і влади. Вплив модернізації підприємств розповсюджується не тільки на учасників цих заходів, він зачіпає практично всі компоненти соціально-економічного, технологічного та навколишнього природного середовища.

Зміст економічної категорії «модернізація підприємства» розкривається в тісному взаємозв'язку з такими фундаментальними економічними поняттями, як «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток». Вона покликана комплексно доповнити існуючі, розкриваючи в своєму визначенні шляхи їх ефективної реалізації на рівні підприємства. Узагальнивши дефініції терміну «модернізація», які подаються в енциклопедіях і словниках, можна визначити модернізацію як удосконалення, покращення, оновлення об'єкту, приведення його у відповідність з новими вимогами і нормами, технічними умовами, показниками якості з врахуванням екологічних чинників.

Визначення модернізації стосовно такого об'єкту як підприємство дається в «Економічній енциклопедії»: «модернізація (фр. *moderniser* – новітній, сучасний) – процес часткового оновлення, заміни застарілого устаткування (машин, механізмів, обладнання, приладів та ін.), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення промислових і сільськогосподарських підприємств. Модернізація – один з важливіших напрямів підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку, зростання ефективності виробництва. Вона дає змогу привести техніко-економічний рівень виробництва у відповідність із найновітнішими вимогами, які відображають досягнення вітчизняної та світової науки і техніки. Модернізація забезпечує вищий ефект за нижчих витрат, порівняно з новим будівництвом аналогічних підприємств. Кошти, які спрямовуються на модернізацію працюючих підприємств, окуповуються в середньому втричі швидше, ніж у разі будівництва аналогічних виробничих потужностей» [1, с. 468].

На нашу думку, це визначення має певні недоліки та неточності. По-перше, модернізація в наведеному трактуванні ототожнюється з техніко-технологічними покращеннями, але сьогодні важливого значення набуває інноваційна складова, а тому будь-яке технічне й технологічне переоснащення промислових та сільськогосподарських підприємств має відбуватися на інноваційній основі. Ми розглядаємо модернізацію не як заміну застарілого устаткування на нове аналогічне, а як інноваційно-технологічне оновлення, яке здатне вивести підприємство на більш високий рівень конкурентоспроможності.

По-друге, модернізація визначається як процес «часткового оновлення, заміни застарілого устаткування», тому виникає питання визначення розміру «частки оновлення». За даними Державної служби статистики України в 2018 році показник зносу основних засобів підприємств промисловості склав 66%, а коефіцієнт оновлення – 0,034. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що модернізація вітчизняних підприємств в напрямку оновлення і заміни застарілого устаткування, тобто технологічна модернізація, практично не відбувається. А враховуючи рівень зносу основних засобів, необхідно забезпечити повне оновлення основних засобів протягом короткострокового періоду. Отже, інноваційно-технологічна модернізація сьогодні – це повна заміна застарілих основних засобів, технологій, матеріалів, методів організації виробництва на нові (інноваційні), що відповідають сучасним світовим стандартам. Зазначимо, що в економічно розвинутих країнах повна амортизація основних засобів, залежно від виду економічної діяльності, відбувається за 3 – 5 років.

По-третє, модернізація трактується виключно як техніко-технологічні покращення, але, з нашої точки зору, хоча технологічна складова модернізаційних процесів є однією з основних, необхідний комплексний підхід до визначення цього терміну. Успішна інноваційно-технологічна модернізація неможлива без модернізації всіх сфер та напрямів діяльності підприємства. Для підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідна модернізація інституційної, соціальної, екологічної складових підприємства, сфери корпоративного управління тощо.

По-четверте, у визначенні [1, с. 468] модернізація розглядається як «напрямок підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку, зростання ефективності виробництва», тобто це визначається як завдання модернізації підприємства, а мета – «привести техніко-економічний рівень виробництва у відповідність із найновітнішими вимогами, які відображають досягнення вітчизняної та світової науки і техніки». Таке трактування надає процесу модернізації характеру одноразового комплексу заходів, який має альтернативу. Ми вважаємо, що модернізацію слід розглядати як безперервний процес, мету якого слід визначати на макро- і мікрорівнях. Метою модернізації вітчизняної промисловості загалом (макрорівень), на нашу думку, є формування оптимальної структури територіальної мережі підприємств, які ефективно функціонують, розвиваються і успішно задовольняють основні потреби суспільства в ринкових, перманентно мінливих умовах. Для конкретного підприємства (мікрорівень) метою модернізації є створення внутрішніх (включаючи й адаптацію до зовнішніх) умов для забезпечення його стабільного функціонування і розвитку в гармонійній взаємодії з соціально-економічним, технологічним і природним середовищем.

При визначенні завдань модернізації для конкретного підприємства необхідно враховувати вид економічної діяльності, фінансово-економічний стан, стадію життєвого циклу, на якій перебуває підприємство тощо.

Враховуючи вище викладене, модернізація підприємства – це системний та цілеспрямований процес

удосконалення, поліпшення, оновлення на інноваційній основі існуючих об'єктів модернізації, створення нових об'єктів з метою забезпечення посилення конкурентних переваг підприємства в умовах мінливого економічного середовища та розбалансованості внутрішнього середовища.

Список використаної літератури:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Ред. кол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 848 с.